

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsplanering,
trädgårds- och jordbruksvetenskap

Finns det lönsamhet i att föda upp gårdens egna mjölkkrastjurar?

Emma Eriksson

Självständigt arbete • 10 hp • Grundnivå G1E
Lantmästare - kandidatprogrammet
Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU
Alnarp 2012

Finns det lönsamhet i att föda upp gårdens egna mjölkkrastjurar?

Is it profitable for dairy farmers to rear their own bulls?

Emma Eriksson

Handledare: Jan Larsson, SLU, Universitetsadjunkt, Institutionen för Arbetsvetenskap, Ekonomi & Miljöpsykologi

Examinator: Madeleine Magnusson, SLU, Lantbrukets byggnadsteknik

Omfattning: 10 hp

Nivå och fördjupning: G1E

Kurstitel: Examensarbete för lantmästarprogrammet inom lantbruksvetenskap

Kurskod: EX00619

Program/utbildning: Lantmästare - kandidatprogrammet

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsår: 2012

Omslagsbild: Stina Hedén

Serietitel: nr: Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: mjölkkrastjur, mellankalv, intensiv ungtjur, lönsamhet

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsplanering,
trädgårds- och jordbruksvetenskap

Förord

Inom lantmästare - kandidatprogrammet är det möjligt att ta ut två examina en lantmästarexamen (120 hp) och en kandidatexamen (180 hp). En av utbildningens obligatoriska moment är att skriva ett självständigt arbete som skall redovisas som rapport och en muntlig presentation vid ett seminarium. Detta arbete har genomförts under andra året och motsvarar 6,7 veckors heltidsstudier (10 hp).

Idén till detta arbete är en följd av att jag ville undersöka en möjlighet att utveckla den gård jag själv är uppväxt på och aktiv inom. Tidigare fanns en tjuruppfödning på gården, men efter en brand 2008 blev återskapandet av gården endast inriktat på mjölkproduktion och tjurkalvar säljs via mellangårdsavtal till en extern uppfödare.

Jag vill rikta ett varmt tack till Anna Kristoffersson som har hjälpt mig med idéer och kontakter.

Tack även till de gårdar jag har fått besöka. Det har varit mycket trevligt och lärorikt.

Sist men inte minst riktas ett stort tack till Jan Larsson som varit min handledare och forskare Madeleine Magnusson som har varit examinator, båda från SLU Alnarp.

Alnarp maj 2012

Emma Eriksson

Innehåll

SAMMANFATTNING	3
SUMMARY	4
3. INLEDNING	5
3.1 BAKGRUND	5
3.2 SYFTE	5
3.3 AVGRÄNSNING	5
4. LITTERATURSTUDIE	6
4.1 PRODUKTION	6
4.1.1 UPPFÖDNINGSMODELLER	6
<i>Gödkalv</i>	6
<i>Mellankalv</i>	7
<i>Intensiv ungtjur</i>	7
<i>Stut</i>	8
4.1.2 FODER	8
4.1.3 NYA RÖN OM MAJS	9
4.1.4 BYGGNADER	9
4.2 HANDEL	11
4.2.1 NÖTKÖTTSPRODUKTIONEN IDAG	11
4.2.2 IMPORT OCH EXPORT	11
4.2.3 HANDJURBIDRAGETS BORTFALL	12
4.2.4 MERVÄRDE	12
4.2.5 SVENSKT KÖTT	13
4.2.6 OUTNYTTJAD MARK	13
4.2.7 MASKINSAMARBETE	14
4.2.8 SLAKT	14
5. MATERIAL OCH METOD	15
6. RESULTAT	16
7. DISKUSSION	18
8. REFERENSER	20
8.1 SKRIFTLIGA	20
8.2 PERSONLIGA MEDDELANDEN	21
BILAGA 1	23
BILAGA 2	24
BILAGA 3	25
BILAGA 4	26
BILAGA 5	27
BILAGA 6	28
BILAGA 7	29
BILAGA 8	30
BILAGA 9	31
BILAGA 10	35
BILAGA 11	37
BILAGA 12	39
BILAGA 13	41

SAMMANFATTNING

Flera mjölkgårdar säljer idag sina tjurkalvar. Syftet med detta arbete är att se hur lönsamheten ser ut för de uppfödningssystem på egenproducerade tjurkalvar som anses vara lämpliga för ett utvalt fallföretag. Det finns olika typer av uppfödningssystem att välja bland, men bäst lämpade till den befintliga gården i arbetet, anses mellankalv och intensiv ungtjur-uppfödning vara. Det förespråkas att man skall använda ett bra foder med kvalitet till tjurarna för att på så sätt få ner slaktåldrarna och därmed en mer lönsam tjur. Båda kalkylerna, en för respektive uppfödningssystem, ger dock negativa resultat. De stora kostnaderna i dessa uppfödningssystem är ensilage- och byggkostnad. Dessa kostnader kan variera stort mellan olika gårdar. Maskinsamverkan och befintliga byggnader lämpliga för djur ger ofta lägre kostnader. Det finns även stora skillnader om man använder pulvermjölk respektive helmjök och då till helmjökens nackdel. Bäst lönsamhet har man vid försäljning av tjurkalvarna vid 14 dagar eller en uppfödning på pulvermjölk i 2,5 månader och sen försäljning.

Vid besök hos uppfödare kan man se att flertalet använder sig av äldre byggnader för tjurproduktion. Foderanläggningarna varierar, allt från skottkärror till självgående mixervagnar. Ensilage som inte kan användas till kor blir ofta tjurfoder, som ändå resulterar i bra slaktåldrar. Uppfödarna upplever för det mesta en positiv lönsamhet.

Ser man på nötköttproduktionen i Sverige så den sjunkit de senaste åren. Självförsörjningsgraden är 56 % vilket betyder att det äts en stor del importkött. En av anledningarna till nedgången tros vara att handjursbidraget tagits bort, det var ett EU-stöd för de som födde upp tjurar.

I Sverige finns det en stor andel outnyttjad mark som skulle vara passande för nötköttproduktion. Det finns organisationer som arbetar för att märka det svenska köttet på ett bättre sätt för att på så sätt göra det lättare för konsumenterna att hitta ursprungsmärkningen. KLS Ugglarps, som representerar slakterierna, tror på svensk nötköttproduktion, men vill bland annat se en jämnare kvalitet ute i köttisken.

SUMMARY

In Sweden many dairy farms sell their new born bulls to extern buyers. These extern buyers breed the bulls until they have reached meat maturation. The purpose of this work is to look at a specific farm and see how the profitability is for different kind of breeding models of young bulls when keeping them on the dairy farm until slaughter. The study is based on an existing dairy farm with 120 milking cows.

The dairy farm has the best conditions to either breed the bulls up to an age of 8 months or an age of 14-16 months. These feeding models are very intensive. Longer breeding time, such as breeding of steer, demands a larger access to pasture.

Calculations show that neither of the alternatives gives a positive result. Instead the most profitable for the dairy farm is to breed the bulls in 14 days or 2.5 month with calf nutrient and sell them after that.

Sweden has during the last couple of years reduced their beef production. At the same time the consumption has gone up, resulting in larger imports. Sweden has much undeveloped land that would be suitable for beef production. To promote the beef production in Sweden the consumers has to accept a higher price on the Swedish meat so that the breeders could raise their profit. At the same time the breeders have to lower their cost. The dairy farms can even increase their profit on their own, for an example some farms sell the meat in their own farm shop.

3. INLEDNING

3.1 Bakgrund

I Sverige föds ca 150 000 tjurkalvar i mjölkobesättningar varje år, 2/3 av dessa säljs för vidareuppfödning på någon annan gård (Jamieson, 2010). Den gård som arbetets fallstudie grundar sig på hade tidigare uppfödning av sina egna tjurkalvar, men efter en brand beslöts det att endast bygga ett mjölkstall och istället säljs nu tjurkalvarna efter ca 2,5 månad. En önskan om att föda upp sina djur från födsel till slakt, väcker givetvis frågan om det skulle vara lönsamt att bygga upp ett nytt stall. Skulle det finnas lönsamhet att behålla tjurarna och antingen sälja till slakt som mellankalv eller ungtjur? Vilka typer av stall ger bäst ekonomi, djupströ/liggbås? Vilken foderåtgång skall man räkna med? En annan viktig anledning till att man vill belysa denna fråga är att av erfarenhet vet man att arbetsgången är mycket låg efter 2 månader, alltså en känsla av att det tunga jobbet redan är gjort när man säljer tjurkalven vid 2,5 månad.

3.2 Syfte

Syftet är att se hur lönsamheten ser ut för de uppfödningssmodeller på egenproducerade tjurkalvar som anses vara lämpliga för ett utvalt fallföretag.

3.3 Avgränsning

Arbetet kommer att innehålla kalkyler med djupströ respektive liggbåsstall för mellankalvar och ungtjurar av mjölkkras. Angående olika typer av byggnadskonstruktioner är detta inte något som kommer att undersökas djupare i arbetet. Det kommer dock visas olika byggnationer från de olika gårdarna som kommer att besökas, men detta endast i syfte att dels bilda en uppfattning om hur olika gårdar tänkt angående foder och byggnation samt att se hur gårdar uppfattar lönsamheten. Foderstater finns det flera olika typer, arbetet kommer att bygga på rekommendationer från Taurus. Kalkylerna kommer att räknas utifrån en integrerad mjölkproduktion med ca 120 mjölkkor, från födsel till slaktfärdigt djur.

4. LITTERATURSTUDIE

4.1 Produktion

4.1.1 Uppfödningssystem

En mjölkkrastjur kan födas upp antingen extensivt eller intensivt beroende på tillgång till foder. Extensiv uppfödning innebär en längre produktionstid innan djuret uppfyllt slaktmognad (Jamieson, 2010). Detta beror på att tillväxten per dag blir lägre jämfört med en intensiv uppfödning eftersom deras fodergiva är mer restriktiv (Nilsson, 2009). Bäst tillväxt har tjuren upp till ca 300 kg levande vikt och efter det avtar tillväxten. Tjurarna kan dock inte konsumera hur mycket foder som helst, ett riktmått brukar vara att en 100 kg tung tjur kan konsumera 3,4 % av sin levande vikt och efter det minskar konsumtionen till ca 2 % av den levande vikten. För att få benämnas som kalvkött i Sverige skall djuret vara slaktat mellan åtta och tolv månader, är djuret slaktat innan åtta månader benämns det ljust kalvkött. En fördel när det gäller uppfödning av mjölkkrastjurar är att man får en jämnare produktion året runt eftersom kalvningarna oftast sker kontinuerligt under året. Köttdjuren har dock oftast en bättre klassificering vid slakt (Jamieson, 2010).

Vid slakt bedöms slaktkropparna enligt ett EUROP-system som är samma inom hela EU. EUROP bedömningen anger hur svällande slaktkroppen är, E är extremt svällande och P står för något tunn och insjunk. Utöver detta bedömer man fettansättningen separat från 1 till 5, där 1 är magert och 5 har rikligt med fett (Jordbruksverket – Klassificering). Nedan följer olika alternativ för uppfödning av mjölkkrastjurar:

Gödkalv

Gödkalv är en mycket liten del av den kalvköttsproduktion som sker i Sverige. Gödkalven föds upp på mestadels mjölk och slaktas vid en ålder av ca 3 mån. Deras mjölkkonsumtion skall hållas hög för att uppnå bra tillväxt, viktigt är dock att hålla god uppsikt eftersom det är stor risk för diarréer. Kalven skall erbjudas någon typ av grovfoder t.ex. hö. Tidigare var det vanligt att dessa kalvar endast utfodrades med mjölk för att köttet skulle bli extra ljust, följden blev en kalv med järnbrist. Detta är förbjudet idag (Lärn-Nilsson, m.fl., 2002). I tabell 1 visas slaktstatistik gällande gödkalv för utvalda år.

Tabell 1. Slaktstatistik för gödkalv 2001 samt 2009-2011 (Jonsson, H., pers. medd., 2012)

År	Slaktade djur, antal	Medelslaktvikt	Klassificering, högst andel	Fettgrupp, högst andel
2001	764	73 kg	O-	2
2009	188	87 kg	O-	1+
2010	234	90 kg	O	2-, 2
2011	225	82 kg	O-	1+

Mellankalv

Det andra alternativet för kalvkött är mellankalvsuppfödning. Mellankalvsuppfödning är en mycket intensiv uppfödningmodell. Kalven föds vanligtvis upp med fri tillgång av spannmål och koncentrat, det är viktigt att dessa foder är både smakliga och innehåller mycket protein. Det är även viktigt med ett bra grovfoder med hög kvalitet, allt för att tillväxten skall bli hög. Utfodras kalvarna med endast kraftfoder är det stor risk för leverbölder och magproblem. För att kunna slakta kalven vid åtta månader krävs en tillväxt på minst 1200 gram/dag. Det är att föredra att slakta kalven vid åtta månader, efter åtta månader blir köttet mörkare och mindre likt det ljusa köttet som man förknippar med kalvkött.

Vid slakt väger kalven ca 300 kg, vilket ger en slaktvikt på ca 150 kg. Vid slakt av kalvkött gäller utöver det traditionella klassificeringssystemet även ett ”stjärn - system”. Graderingen är en till tre stjärnor, där tre stjärnor står för en ljusröd köttfärg. Har producenten fått endast en stjärna ger det en kraftig sänkning i avräkningen (Jamieson, 2010). I tabell 2 visas slaktstatistik gällande mellankalv för utvalda år.

Tabell 2. Slaktstatistik för mellankalv 2001 samt 2009-2011 (Jonsson, H., pers. medd., 2012)

År	Slaktade djur	Medelslaktvikt	Klassificering, högst andel	Fettgrupp, högst andel
2001	31 811	126 kg	O-	2-
2009	28 995	159 kg	O	2-, 2
2010	26 213	162 kg	O-, O	2
2011	26 690	165 kg	O	2

Intensiv ungtjur

Den intensiva uppfödningen kräver i stort sett fri utfodring av både kraftfoder och grovfoder (Aaby-Ericsson m.fl., 2007). Precis som för mellankalven ställs det även här stora krav på kvaliteten på fodret. Efter 250-300 kg levande vikt kan man ta bort koncentratet om värdena för energi och protein i grovfodret och spannmålen är bra. Grovfodret bör innehålla minst 10 MJ OE/kg ts och dessutom inte vara alltför fiberrikt. Ett sent skördat foder med mycket fibrer gör att tjurarna inte orkar äta lika mycket och därmed minskar deras kraftfoderkonsumtion, resultatet blir sämre tillväxt. Tjurar som ger bäst ekonomi i en intensivuppfödning kan med rätt utfodring vara slaktmogna vid

14-15 månader, då krävs en tillväxt på 1200-1400 gram/dag (Jamieson, 2010). I vissa fall kan tjuren vara färdig vid 13 månader.

Vid slakten väger tjuren ca 600 kg, målet är att slaktvikten skall vara över 275 kg (Jamieson, 2010). Enligt Taurus beräkningar blir ekonomin betydligt sämre om produktionstiden uppgår mot 18 månader, då kostnaden för underhållsfoder blir större i förhållande till tillväxten (Lindahl, C., pers. medd., 2012). I tabell 3 visas slaktstatistik gällande intensiv ungtjur för utvalda år.

Tabell 3. Slaktstatistik för ungtjur 2001 samt 2009-2011 (Jonsson, H., pers. medd., 2012)

År	Slaktade djur, antal	Medelslaktvikt	Klassificering, högst andel	Fettgrupp, högst andel
2001	196 783	320 kg	O	2+,3
2009	155 164	327 kg	O	2+
2010	157 732	325 kg	O-	2+
2011	171 941	317 kg	O-, O	2+

Stut

Stutar är bäst lämpade för extensiv uppfödning då deras muskeltillväxt är ca 15-20% långsammare än tjurar under samma utfodring (Ebner, 1998). Här ställer man inte samma krav på tillväxt, ca 800-900 gram/dag (Aaby-Ericsson m.fl., 2007). Stutarna bör ha fri tillgång till grovfoder, men kraftfodergivan kan vara begränsad. För att den extensiva uppfödningen skall vara lönsam förutsätter det att gården skall ha god tillgång på betesmarker som är miljöstödsberättigade (Jamieson, 2010). Slaktåldern brukar vara ca 22 månader (Aaby-Ericsson m.fl., 2007). I tabell 4 visas slaktstatistik gällande stut för utvalda år.

Tabell 4. Slaktstatistik för stut 2001 samt 2009-2011 (Jonsson, H., pers. medd., 2012)

År	Slaktade djur	Medelslaktvikt	Klassificering, högst andel	Fettgrupp, högst andel
2001	39 251	300 kg	O-	3
2009	43 257	317 kg	O-	3
2010	41 326	316 kg	O-	3
2011	46 566	308 kg	O-	3

4.1.2 Foder

Skall tillväxten på djuren vara hög krävs god kvalitet på fodret med ett högt näringsinnehåll (Aaby-Ericsson m.fl., 2007). God kvalitet på grovfodret kan dessutom

minska kraftfodergivan som står för en stor kostnad i produktionen och en grovfoderrik foderstat är även ett mer naturligt alternativ för djuret (Jamieson, 2010). Förutom grovfoder och kraftfoder är det viktigt att hålla koll på att djuren får i sig mineraler, salt och vitaminer (Aaby-Ericsson, m.fl., 2007).

4.1.3 Nya rön om majs

En studie vid SLU i Skara har visat att enbart majsensilage som grovfoder ger en mycket positiv effekt på mjölkkrastjurar. I studien utfördes ett försök där man skördade majs vid två olika tillfällen och gjorde fyra olika foderstater med dels enbart majsensilage som grovfoder och dels 50/50 majs och gräs- klöverensilage. Utfodringen gjordes uppdelat i blocksystem, slumpmässigt utvalda grupper fick alltså ta del av en specifik utfodring. Foderstaterna i sin helhet bestod av 60 % grovfoder och tjurarna som deltog i studien var av raserna SLB och SRB, i genomsnitt hade de en vikt på 435 kg vid försökets start och målvikten var 630 kg. Förutom grovfodret ingick korn, kallpressad rapskaka, agrodrank, mineraler och kalk. Utfodringen skedde som en fullfodermix med fri tillgång s.k. ad libitum. Resultatet av detta har visat att vid en fullfodermix med 60 % grovfoder bestående av enbart majsensilage fick tjurarna en högre tillväxt per dag och även en högre slaktkroppstillväxt. Detta gjorde att dessa tjurar uppnådde slaktmognad 13 dagar tidigare än de tjurar som utfodrats med en fullfodermix bestående av 60 % grovfoder med en jämn fördelning av majsensilage och gräs- klöverensilage (Johansson, 2010).

Skillnaden man kunde se på de olika skördetidpunkterna för majsensilagen var att skörd vid degmognad (26 % ts) gav bättre foderomvandlingsförmåga och fetare slaktkroppar än majsensilage som skördades vid tidig mjölmognad (35 % ts). De tjurar som hade en foderstat med 60 % grovfoder bestående av majsensilagen skördat vid degmognad, hade ett större dagligt intag av torrsubstans samt en tyngre slaktvikt. Majs som gröda har blivit mer populär i Sverige beroende på att man tagit fram sorter som är mera anpassade efter Sveriges klimat, ett bra alternativ till marker där vallodling inte är optimal. Fördelarna vid uppförning av mjölkkrastjurar kan vara lägre foderkostnad, lägre foderåtgång, minskat arbete per producerat djur, allt som en följd av kortare uppfödningstid (Johansson, 2010).

4.1.4 Byggnader

Valet av byggnad beror mycket på vilket typ av produktion som skall bedrivas, finns det outnyttjade byggnader på gården kan det vara ett alternativ (Aaby-Ericsson, m.fl., 2007). Vid nybygge har man en större möjlighet att påverka trafiken, väderförhållanden, utvecklingsmöjligheterna osv. för bästa möjliga placering och konstruktion på gården (Olsson-Hägg, 2006). Tidigare har det varit vanligt att man byggt spaltboxar till ungdjur, med spaltbox menas här att boxen inte har någon övrig liggyta. Reglerna för detta har reglerats under åren och för närvarande gäller det att fr.o.m. 1 augusti 2012 skall betongen vara beklädd med medgörligt material t.ex. gummi för kalvar från 1 månads ålder och uppåt. Spaltboxar med ren betong är endast tillåtet för kalvar från 4 månader och uppåt ifall boxen var byggd innan 1 augusti 2007. För kalvar upp till 1 månads ålder

är det inte tillåtet med spaltbox, de måste ha tillgång till hel liggyta (L:100). De vanligaste tjurstallarna som byggs till mjölkkrastjuror idag är djupströstill med skrapgång och liggbåstill med skrapgång (Länsstyrelsen, pers. medd., 2012). Fördelen med liggbåstill är att ströåtgången är i stort sett obefintlig, minskad arbetsåtgång samt att man endast har en typ av gödsel att hantera. Nackdelen är att djuren måste anpassas efter liggbåsen och därmed är stallet inte lika flexibelt. Bygger man istället för en djupströbbädd med skrapgång får du en ökad ströåtgång, men jämfört med en ren djupströbbädd, sparar man ändå strö då tjurarna helst gödslar i samband med att de äter och då förs gödseln ut med skrapa. En annan fördel är att boxarna endast begränsas av storleken på hela boxen och inte av liggytan. I detta stall blir det dock två typer av gödsel som måste hanteras. I båda stallen finns hårdgjorda ytor vilket är positivt för klövarna, där får de ett slitage som gör att risken för överväxta klövar minskar (Olsson-Hägg, 2007). När det gäller stallar till mjölkkrastjur väljer de absolut flesta att bygga oisolerat (Länsstyrelsen, pers. medd., 2012).

4.2 Handel

4.2.1 Nötköttsproduktionen idag

I Sverige kommer ca 25 % av det producerade nötköttet från mjölkkor, 35 % kommer från specialiserad nötköttsuppfödning dvs. dikor och resterande från ungdjur från mjölkgårdar (Svenskt kött, 2011). År 2011 fanns det 20 503 gårdar med nötkreatur i Sverige, varav 5 260 gårdar hade mjölkkor (Jordbruksverkets statistikdatabas, 2008). Den genomsnittliga nötköttsgården ligger idag på ca 16 djur. Fördelningen i Sverige visar att den största nötköttsproduktionen finns i Västra Götaland och de län som har den lägsta produktionen är Norrbotten och Västmanland (Jordbruksstatistiska årsbok, 2011a).

Under år 2010 minskade produktionen av nötkött i Sverige som en följd av bl.a. handjursbidraget bortfall (Jordbruksverket, 2012). Konsumtionen har dock gått åt det andra hållet och ökat, se tabell 5. Detta har man löst genom öka importen.

Tabell 5. Balans för nötkött, 1000-tal ton (vara med ben; Jonsson, 2012)

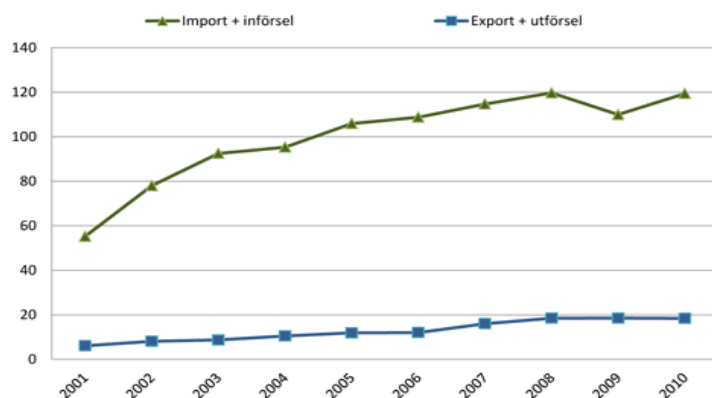
År	Produktion	Import	Export	Konsumtion ¹⁾	SG, %
1994	137	22	8	151	91
1995	140	25	7	158	89
2000	150	55,8	6,6	199	75
2001	143,2	55,2	6,2	192,3	74,5
2002	146,5	78,0	8,1	216,4	67,7
2003	140,4	92,5	8,7	224,2	62,6
2004	142,4	95,3	10,6	227,2	62,7
2005	135,9	105,9	11,9	229,8	59,1
2006	137,4	108,8	12,0	234,2	58,7
2007	133,5	114,7	16,0	231,8	57,6
2008	128,8	120,0	18,6	230,4	55,9
2009	139,8	110,2	18,5	231,5	60,4
2010	137,8	120,0	18,5	239,3	57,6
2011	138,2	126,0	18,0	246,2	56,1

1) Konsumtionen är framräknad som produktion + import – export.

4.2.2 Import och export

Importen består av mer färskt än fryst kött, och en mindre del är beredda produkter. De största exportörerna av nötkött i världen är Brasilien, Australien och USA. I Sverige importerar vi mest från länder inom EU och då främst Irland, Tyskland och Nederländerna. Det kött som importeras från länder utanför EU kommer för det mesta

från Brasilien och Uruguay. Sveriges export är blygsam gentemot vad vi importerar. År 2010 exporterade vi ca 1/6 jämfört med den andel vi importerade, se figur 1 (Jordbruksverket, 2012).

Figur 1. Import och export av kött åren 2001-2011 (Statistiska centralbyrån och Jordbruksverket, 2012).

4.2.3 Handjurbidragets bortfall

Handjursbidraget var ett bidrag från EU som gavs till lantbrukare som födde upp tjurar och stutar fram till december 2011, kravet som då fanns var att tjurarna skulle vara minst 9 mån och stutarna skulle ha en vikt på minst 185 kg. Efter 2011 har man räknat om gårdsstöden och justerat dessa beroende på antalet tjurar eller stutar som respektive gård producerat under åren 2009 - 2010. Nyuppstartade uppfödare får således tuffare att komma in på marknaden pga. avsaknaden av denna ekonomiska ersättning. Jordbruksverket bekräftar att detta är ett problem som diskuteras på flera olika instanser både bland styrande organisationer inom jordbrukssverige och andra aktörer (Boiardt, A., pers. medd., 2012). När man ser på hur utvecklingen i Danmark har varit efter avvecklingen av handjursbidraget är det en märkbar minskning av nötköttsproduktionen (Svensson, H., pers. medd., 2012). Jordbruksverket tror inte på en lika drastisk minskning i Sverige eftersom man sällan ser snabba förändringar i svenskt lantbruk (Svensson, H., pers. medd., 2012). Jordbruksverket är väl medvetna om problemen inom svensk nötköttsproduktion och ämnet bearbetas på flera olika håll (Svensson, H., pers. medd., 2012).

4.2.4 Mervärde

Det svenska köttet kan anses ha ett mervärde beroende på de stränga djurskyddslagar och krav kring uppfödningen som finns i Sverige (Loxbo, 2007). Mervärde är en typ av prissättningsstrategi. Syftet med mervärde är att produkten skall skapa ett värde för kunden så att hon eller han anser att de fått ut mer av produkten än vad de har betalt. Är

mervärdet tillräckligt stort för kunden blir de mindre priskänsliga (Kotler m.fl., 2008). Konsumenten kan uppfatta ett mervärde i en produkt genom olika värderingar som kan beröra produktionssätt, produktegenskaper, marknadsföring och politiska eller samhällsekonomiska faktorer. När det gäller svenskt kött kan det röra sig om värderingar när det gäller djurskydd, djurhälsa, miljön, kvalitet och så vidare. En del konsumenter handlar svenskt kött för att gynna det svenska jordbruket, en typ av samhällsekonomisk syn. Direkt i butik kan man se att det finns ett mervärde för konsumenten att köpa svenskt. Trots högre priser på det svenska köttet gentemot importköttet, så finns det kunder som väljer svenskt framför import. Priset till producent skiljer sig dock inte i jämförelse med övriga EU-länder. Trots strängare lagar än övriga Europa tjänar inte en svensk köttproducent mer pengar, priset till producent är ungefär lika i hela Europa. En svensk köttproducent kan dock inte välja att avstå från det svenska ”mervärdet” eftersom det bygger på lagstiftning. Möjligheten att tjäna mer ligger, för en svensk köttproducent, i att ytterligare höja kraven på produktionen genom att t.ex. arbeta med sitt eget varumärke eller ingå uppfödning enligt KRAV:s regler. Kött som säljs till storkök och liknande innehåller inte i samma utsträckning svenskt kött. Mervärdet som man kan plocka ut i svenska butiker sträcker sig dock inte längre än dit, vid export av det svenska köttet försvinner detta värde (Loxbo, 2007).

4.2.5 Svenskt kött

Svenskt kött är en organisation som arbetar med att upplysa konsumenter om vikten av att handla svenskt. Därför har man skapat en ”svenskt kött” - märkning på olika produkter och denna betyder att kött råvaran är född, uppvuxen, slaktad och styckad i Sverige, alltså 100 % svenskt (Svenskt kött, 2011). Effekten av märkningen har bl.a. blivit att man skapat ett större samarbete med olika intressenter t.ex. Servera, ett företag som arbetar riktat mot storkök och erbjuder livsmedel och drycker m.m. Samarbeten gör det lättare att nå ut till storkök och restauranger. Målet är att få, förutom konsumenter, fler restauranger och storkök att använda sig av svenskt kött och inte importkött som dessvärre är vanligt idag. Svenskt kött leder även diskussioner med slakterier om att få upp köttvärdet på mjölkorna, de äldre mjölkornas kött har oftast både en bättre smak och finare marmorering (Forshufvud, M., pers. medd., 2012). Om konsumenterna är mer uppmärksamma på vad svenskt kött innebär kan det innebära att de är beredda att betala ett högre pris (Svenskt kött, 2011).

4.2.6 Outnyttjad mark

Enligt en rapport från Jordbruksverket fanns det år 2008 ca 650 000 ha mark som inte nyttjades i Sverige. Denna mark är exempelvis träda, obrukad mark, naturbete samt den överproduktion av vall som tycks ske i landet. Vid flygbesiktningar av några utvalda fält där stöd inte sökts har man funnit att markerna i vissa fall är mycket ojämna, innehåller flera åkerholmar, mer eller mindre omringande skog osv.. Västra Götaland är den del av Sverige där det finns mest outnyttjad areal, strax över 90 000 ha. Räknar man bort överskott av vallodling och endast riktar in sig på arealer över 5 ha ger detta en

outnyttjad areal på 237 000 ha (Johnsson, 2008). Mycket av den outnyttjade arealen i Sverige skulle vara mycket lämplig till nötköttsproduktion (Svensson, H., pers. medd., 2012).

4.2.7 Maskinsamarbete

För att kunna möta konkurrensen och hålla lönsamheten uppe är det viktigt med låga produktionskostnader och ett effektivt företag. Oftast är det lättare att sänka sina maskinkostnader än att öka intäkterna av gårdens producerade produkter (Carlsson, m.fl., 2006). En samverkan betyder lägre kostnad för både maskiner och arbete. Det kan även finnas positiva fördelar när det gäller inköp av produktionsmedel t.ex. utsäde, växtskydd osv. eftersom en större mängd kan påverka priset (Andersson, 2004). De främsta nackdelarna med maskinsamarbete är att underhållskostnaden ökar samtidigt som maskinen får en snabbare värdeminskning. En annan nackdel är läglighetskostnaden, kostnader som uppstår när arbeten inte blir gjorda i "rätt tid". Vid maskinsamarbete måste man vara medveten om läglighetskostnaden, men skall maskinkostnaden minskas går det inte att gardera sig för alla situationer (Carlsson, m.fl., 2006).

4.2.8 Slakt

KLS Ugglarp är det slakteri som har varit villiga att svara på frågor angående vad de, som slakteri, tror om nötköttsproduktionen i Sverige i framtiden. Enligt dem ser nötköttsproduktionen i landet väldigt ljus ut, men samtidigt väntar flera stora utmaningar. Det som de ser som den främsta åtgärden som måste göras är att kvaliteten i det svenska nötköttet måste bli jämnare än vad den är idag. Därmed måste hela kedjan från gård till butik bli bättre. Konsumenterna kräver en jämn kvalitet för att återkomma till det svenska köttet. Detta är något som KLS Ugglarps jobbar med, dels genom att se på enskilda djurs kvalitet och dels genom att satsa mer på mörning. De medverkar även i projekt för att få fler animalieproducenter att satsa (Olsson, P-O., pers. medd., 2012).

En av fördelarna som kött som producerats från mjölkkras har är att de ofta får en fin marmorering. Detta gäller främst kor och stutar som föds upp under en längre tid, men även tjurarna ger denna effekt. I ett examensarbete från 2011 kan man utläsa att bland de gårdar som hade bäst marmorering var den större majoriteten mjölkgårdar (Rosengren, 2010). KLS Ugglarps har nyligen infört tillägg för marmorering för ko, ungo och stut, något som kanske kan bli aktuellt för tjurarna i framtiden (Sundelöf, J-A., pers. medd., 2012).

Flertalet nötköttsproducenter förhandlar idag om sina kontrakt med slakterierna, desto fler djur med god kvalitet som gården kan leverera desto bättre kontrakt kan det bli. Man skall inte glömma bort att t.ex. i en mjölkproduktion så har du inte bara värdet i mjölken utan även i köttet. Med hjälp av mjölkkokalkyler visar uträkningar att slaktvärdet för en mjölkko ligger på 6-7 % av de totala intäkterna när slaktpriset är ca 20 kr/kg (Agriwise, 2012b).

5. MATERIAL OCH METOD

Huvudmetoden som använts i detta arbete är en fallstudie på en gård som i dagsläget säljer sina mjölkkrastjuror vid en ålder av 2,5 månader. Arbetet har skrivits utifrån denna gård och vilka möjligheter det skulle finnas att utveckla köttproduktionen på gården.

Till litteraturstudien har fakta hämtats från Internet, böcker, faktabroschyrer och personliga kontakter. De sökmotorer som använts är följande: Google, Google Scholar, Web of knowledge, Epsilon och även olika hemsidors egna sökmotorer.

Kalkylerna är gjorda med hjälp av Agriwise, som är ett samarbete mellan SLU, Landshypotek, LRF Konsult och Swedbank. På Agriwise (2012a; 2012b) hittar man områdeskalkyler inom jord, skog och trädgård för olika delar av Sverige. I detta arbete är kalkylerna utvalda efter Götalands mellanbygder. Det är främst priser på parametrarna som är tagna från Agriwise. Även Taurus (2012) kalkyler, som finns på deras hemsida, har varit till hjälp. Där har det mest varit aktuellt med fodermängder. Priser för helmjolk, pulvermjolk, avräkningspris osv. är framräknat på egen hand, främst med hjälp av Jordbruksverkets statistikdatabas (2008).

Förutom litteraturstudie och kalkyler har det även gjorts besök på fyra gårdar i tre olika län. Besöken gjordes i syfte att få se hur uppfödningen av tjurkalvar ser ut på gårdar med liknande koantal som den befintliga gården.

6. RESULTAT

Kalkylerna i bilaga 1-9 visar förlust för både mellankalv och intensiv ungtjurs-uppfödning av mjölkkras. Det alternativ som ger bäst resultat är när man säljer tjurkalven vid 2,5 månad och kalven fodrats med pulvermjölk, se bilaga 2. Alternativet att sälja vid 14 dagar ger även det positiva resultat, se bilaga 1. Eftersom arbetsinsatsen inte är medräknad i de korta uppfödningalternativen är det troligt att uppfödning i 14 dagar är den mest lönsamma lösningen. Kostnaden för att använda helmjolk skiljer sig markant mot pulvermjölken. Resultaten för kalvkalkylerna finns i tabell 7. Den största kostnaden i de integrerade kalkylerna är ensilaget. Där skulle eventuellt ett maskinsamarbete kunna bidra till minskad kostnad. Ytterligare en stor kostnad är givetvis byggnaden, att bygga enkelt eller att använda sig av befintliga byggnader är att föredra.

I tabell 6 visas TB3 för varje uppfödningmodell dvs. när samtliga kostnader är inkluderade. Kolumnen längst till höger visar det slaktpris som behövs för att täcka samtliga kostnader.

Tabell 6. TB3 och behövligt slaktpris för olika uppförningsmodeller (Bilaga 3-9)

Uppfödningmodell	TB3	Slaktpris för breakeven
Mellankalv, helmjolk	- 5 070 kr	56 kr/kg
Mellankalv, pulvermjolk	- 3 841 kr	48 kr/kg
Intensiv ungtjur, liggbås, helmjolk	- 6 811 kr	53 kr/kg
Intensiv ungtjur, djupströ, helmjolk	- 7 546 kr	55 kr/kg
Intensiv ungtjur, liggbås, pulvermjolk	- 5 815 kr	49 kr/kg
Intensiv ungtjur, djupströ, pulvermjolk	- 6 293 kr	51 kr/kg

Tabell 7. TB1 för olika uppfödningssystem för kalvar (Bilaga 1-2)

Uppfödningssystem för kalvar	TB1
14 dagar, pulvermjolk	719 kr
14 dagar, helmjolk	419 kr
2,5 månad, pulvermjolk	1034 kr
2,5 månad, helmjolk	- 166 kr

Ser man på handeln för nötkött i Sverige så har den stor potential. Konsumtionen av nötkött är stor, men vi producerar endast 56 % av det vi äter, resterande är import. Sverige har mycket mark som inte brukas och som skulle vara lämpad till nötköttsproduktion. För att öka intäkterna för svenskt nötkött arbetas det med konceptet mervärde. Svenskt kött är en organisation som arbetar med att framhäva det svenska nötköttet, göra det lättare för konsumenterna att hitta genom tydlig märkning, men även upplysa det svenska nötköttets fördelar. Flera uppfödare satsar på egna gårdsbutiker eller KRAV-certifiering, för att själva kunna arbeta med mervärde. Vid samtal med Per-Olof Olsson på KLS Ugglarps uppger han att slakterierna eftersträvar en jämnare kvalitet för att vi skall kunna få konsumenterna att bli mer trogna det svenska köttet, något som ställer krav på både producent, industri och butik.

Resultaten av de besök som gjordes i bilaga 10-12 är att samtliga uppfattade en lönsamhet i viss mån. En del mer än andra. En av gårdarna (bilaga 13) köpte in djur och hade endast mellankalvsuppfödning. Genom att kunna sälja direkt till butiker i Stockholm kunde uppfödaren få ut ett bättre pris än de övriga. Det fanns även en gård (bilaga 12) som nyligen satsat på egen gårdsbutik. Köttet som såldes där gav ett betydligt bättre netto än den ”vanliga” slakten. Problematiken man stötte på där var istället marknadsföringsdelen samt att konsumenternas uppfattning om kalvkött kunde vara ganska varierande. Endast en av de fyra gårdarna hade ett nybyggt stall, men dessa såg ändå lönsamhet i produktionen. I övrigt var det befintliga stall eller väldigt enkla byggnader. Flertalet av gårdarna använde sig av foder som inte var lämpligt för mjölkkor, men deras slaktdata var ändå inte anmärkningsvärda på ett negativt sätt. Det skall slutligen tilläggas att det endast rörde sig om fyra gårdar som besöktes och därför är materialet inte representativt för hela landet.

7. DISKUSSION

För gården som studien berör ser det inte ut att bli ett bygge för varken mellankalv eller intensiv ungtjurs-uppfödning. Gårdar som har ”gratis” resurser så som bete eller byggnader, tror jag kalkylerna kan bli mer positiva och rent av lönsamma för, annars skulle ingen satsa på denna typ av uppfödning. Att kunna påverka de olika delarna i kalkylerna är givetvis avgörande för resultatet. När det gäller foderkostnaden är nog maskinsamverkan ett bra alternativ. Problemet där är att hitta någon som det fungerar bra att samarbeta med. Den befintliga gården i arbetet har egna maskiner och kör inte åt någon annan gård, vilket gör att priset på det egna fodret troligtvis stämmer ganska väl med verkligheten. Det går givetvis att räkna en separat kalkyl för detta. Vissa gårdar, bland annat från några av de gårdar som besökts i studien, använder sig av så kallat ”marginalfoder” till tjurarna, foder som är för dåligt till korna. Funderade då att om det finns så mycket av detta foder så det räcker till att föda upp tjurarna på det, kanske man borde se över sina ensileringsmetoder? Då kanske man kunde odla mer av något annat som är mer lönsamt?

Förutom foderkostnaden har även byggkostnaden och helmjölken en tendens att stå för en stor del i kalkylen. Byggkostnaden kan variera något oerhört. Av mina erfarenheter säger det mig att man kan få byggkostnaden att bli mycket låg, men då oftast på bekostnad av något annat t.ex. arbete. Det som verkar mest gynnsamt är, som jag nämnt tidigare, att ha befintliga byggnader som går att bygga om till ett överkomligt pris.

Rimligheten i kalkylerna anser jag vara förhållandevis goda. Det finns kostnader som är mycket rörliga så som avräkningspris och inköp av fodersäd. När man pratar med uppfödare förstår man att det är flera som har olika typer av kontrakt vilket gör att det slaktpris man ser i tidningar sällan är det som betalas ut. Trots det tror jag inte att något av dessa kontraktspris uppgår till 50 kr/kg som är det ”Breakeven”-pris som jag räknat fram i kalkylerna. Ser man på liknande kalkyler som andra räknat fram är resultaten detsamma, negativt, därmed tror jag att de är riktiga.

Men det kan bara inte vara kostnader som skall minimeras från uppfödarens sida, det finns ju även en marknad. Vad skall göras för att konsumenterna skall välja det svenska nötköttet i första hand och då för en dyrare slant? Spelar det någon roll att de svenska djurskyddslagarna är hårdare än övriga länders? Eller är det i kvaliteten vi ofta brister, som Per-Olof Olsson (2012) på KLS Ugglarps sa. Jag tror vi kommer få se mer av den utveckling som så smått börjat komma, helt enkelt att man återvänder till den typ av köttförädling man tidigare hade. Lång mörning och förhoppningsvis äkta smakförstärkare istället för konstgjorda extrakt. Idag säljs detta som något exklusivt, något som var självklart för några år sedan.

Trots de svikande kalkylerna vill jag, precis som KLS Ugglarp, tro på det svenska nötköttet. Det finns en efterfrågan, och så länge den är större än produktionen har jag lärt mig att det är ett gyllene läge för affärer. Man skall dock inte mätta efterfrågan på bekostnad av lönsamheten för uppfödaren. Drömmen hade varit att alla i Sverige åt svenskt kött, såväl hemma som ute på restauranger, men det vet jag inte är möjligt. Det skall i alla fall bli intressant att följa den nya ”Svenskt kött” - märkningen och se om den

gör någon effekt. Jag kan själv tycka att märkningen av kött i butik ofta är svår, så detta kan bli ett lyft.

Om jag nu avslutningsvis skall ge mina funderingar över framtiden för svensk nötköttsproduktion. Till en början hoppas jag givetvis på en mer gynnsam bransch som kan öka självförsörjningsgraden. När det gäller att föda upp sina egna tjurkalvar tror jag att det finns två situationer då det kan vara intressant. Dels då det finns befintliga byggnader på gården som går att utnyttja till uppfödningen eller när antalet kor är så pass stort att man tillsammans med tjurproduktionen kan få ett bättre kontraktspris på slakten. Det hade varit mycket ledsamt att se den utveckling som man tenderat att se i övre Sverige, där man på vissa gårdar helt enkelt avlivar tjurkalvarna direkt efter födseln pga. att ingen ser någon lönsamhet i att ha dem kvar. En nötköttsproduktion ger inte bara mat utan även jobb och öppna landskap.

Diskussioner om klimat och rapporter som säger att det skulle vara skadligt för hälsan med nötkött, kommer alltid att finnas. Men för min del tror jag att man kan hitta andra produkter i vår värld som är mer skadligt för både miljön och oss själva. Jag ser ingen lönsamhet i att bygga ett nytt stall och föda upp gårdens tjurkalvar i just nu, men min önskan är att det skall gå i framtiden. Till dess får vi hoppas på en gynnsam utveckling för svensk nötköttsproduktion med trogna konsumenter som skapas av en mycket god kvalitet.

Slutsatser:

- Inget bygge på den befintliga gården
- Behövligt att minimera kostnader i uppfödningen
- En marknad med hög konsumtion, men låg självförsörjningsgrad av nötkött. Mycket skulle kunna göras
- I framtiden krävs mer arbete med kvalitén på det svenska nötköttet

8. REFERENSER

8.1 Skriftliga

Aaby-Ericsson, C., Carlsson, H., Stenberg, H., Saltzman, I-L., Sandström, J-A., Wiberg, L., Salevid, P., Strand, T. och Pettersson, T. (2007) Att satsa på nötkött. Taurus.

Agriwise. (2012a) Databoken 2012. Hemsida. [Online] Tillgänglig: www.agriwise.org (2012-04-09)

Agriwise. (2012b) Områdeskalkyler. Hemsida. [Online] Tillgänglig: www.agriwise.org (2012-04-09)

Andersson, H. (2004). Ekonomiska vinster vid samverkan mellan lantbruksföretag. SLF rapport 68.

Carlsson, G., Pettersson, O. och Sandqvist, P. (2006). Maskinkostnader – en stor kostnad som kan minskas. Rapport från JTI, 114.

Ebner, J. (1998). Stutuppfödning några produktionsresultat. Ekobruk norr nr.1.

Jamieson, A. (2010) Nötkött. Natur & Kultur, Stockholm.

Johansson, S. (2010). Majsensilgae till växande mjölkrastjur – effekt av utvecklingsstadium vid skörd och utfodringsstrategi. Examensarbete för Agronomprogrammet med husdjursinriktning (30hp), SLU, Uppsala.

Johnsson, B. (2008) Kartläggning av åkermark som tagits ur produktion. Rapport 2008:7. Jordbruksverket.

Jordbruksstatistisk årsbok 2011 med data om livsmedel. (2011a) Kap. 3 - Åkerarealens användning. Hemsida. [Online] Tillgänglig: <http://www.jordbruksverket.se/download/18.4b2051c513030542a92800014488/Kap+3+%C3%85kerarealens+anv%C3%A4ndning.pdf> (2012-06-26)

Jordbruksstatistik årsbok 2011 med data om livsmedel. (2011b) Kap. 6 – Husdjur. Hemsida. [Online] Tillgänglig: <http://www.jordbruksverket.se/download/18.4b2051c513030542a92800014491/Kap+6+Husdjur.pdf> (2012-06-26)

Jordbruksverket. (2012-03-30). EU:s marknadsreglering för nötkött. Hemsida. [Online] Tillgänglig: <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/handel/politikochframtid/eusjordbrukspolitik/notkott.4.1bd41dbf120d2f595da80005257.html> (2012-03-17)

Jordbruksverket. Klassificering av slaktkroppar. Broschyr från Jordbruksverket.

Jordbruksverkets statistikdatabas. (2008) Jordbruksverket. Hemsida. [Online] Tillgänglig: <http://statistik.sjv.se/Database/Jordbruksverket/databasetree.asp> (2012-03-06)

Kotler, P., Armstrong, G., Wong, V. och Saunders J. (2008) Principles of marketing. Rotolito Lombarda, Italien.

L100. (2010) Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om djurhållning inom lantbruk m.m. (SJVFS 2010:15) Jönköping

Loxbo, H. (2007). Mervärde för svenskt kött. Rapport 2008:5. Jordbruksverket.

Lärn-Nilsson, J., Christensen, S., Danielsson, D-A., Eriksson, J-Å., Ewing, K., Furugren, B., Larsson, N-E., Olsson, S-O., Rydhmer, L. och Widebeck, L. (2002) Naturbrukets husdjur del 2. Natur & kultur, Stockholm.

Nilsson, M. (2009) Mjölkkor. Natur & Kultur, Stockholm.

Olsson-Hägg, H. (2006) Byggnader för nötköttsproduktion. Broschyr från Taurus köttträdgivning AB.

Rosengren, J. (2011) Marmorering i nötkött – påverkan av ras och foderintensitet. Examensarbete för Lantmästarprogrammet (10hp). SLU, Alnarp.

Svenskt kött. (2011-06-30) Hemsida. [Online] Tillgänglig: <http://www.svensktkott.se/om-oss/om-oss/> (2012-03-07)

Taurus. (2012-06-26) Hemsida, [Online] Tillgänglig: <http://www.taurus.mu/sitebase/Default.aspx?idnr=WZcahoD5CBIHVczjq17EKYfs9GTaLPkFtbFF26BCXT2LeBQ6iNpFibuNbi4e> (2012-06-26)

8.2 Personliga meddelanden

Boiardt, A. Jordbruksverket. Telefonsamtal. (2012-02-02)

Forshufvud, M. Svenskt kött. Telefonsamtal. (2012-03-06)

Jonsson, H. Jordbruksverket. E-post. (2012-03-21)

Lindhahl, C. Taurus. Telefonsamtal. (2012)

Länsstyrelsen:

Laago, K. Länsstyrelsen i Kalmar. Telefonsamtal. (2012-03-07)

Pettersson, B. Länsstyrelsen i Västra Götaland. Telefonsamtal. (2012-03-07)

Olsson, P-O. KLS Ugglarp. Telefonsamtal. (2012-04-26)

Svensson, H. Jordbruksverket. Telefonsamtal. (2012)

Sundelöf, J-A. KLS Ugglarp. E-post. (2012-04-27)

BILAGA 1

Kalkyl för eventuell försäljning vid 14 dagars ålder

Kalvkalkyl

Uppfödning 14 dagar

Helmjök

Intäkter		Kvant	Pris	Kr
Kalv	kg	48	17,86	857
		Summa intäkter		857
Särkostnader				
Helmjök	liter	112	3,6	403
Strö	kg	60	0,24	14
Kalvstart	kg	0,7	2,6	2
Hö	kg	0,2	2,2	0,4
		Summa särkostnader 1		438

TB1 419

Pulvermjök

Intäkter				
Kalv	kg	48	17,86	857
		Summa intäkter		857
Särkostnader				
Pulvermjök	kg	7,6	16	122
Strö	kg	60	0,24	14
Kalvstart	kg	0,7	2,6	2
Hö	kg	0,2	2,2	0,4
		Summa särkostnader 1		138

TB1 719

BILAGA 2

Kalvkalkyl i dagsläget				
<i>Uppfödning 2,5 månader</i>				
Helmjök				
Intäkter		Kvant	Pris	Kr
Försäljning	kg	100	17,86	1786
Summa intäkter				1786
Särkostnader		Kvant	Pris	Summa
Helmjök	liter	480	3,6	1728
Kalvpellets	kg	32	2,6	83
Halm	kg	91	0,2	22
Avhorning		1	86	86
Hö	kg	15	2,2	33
Summa särkostnader				1952
TB1				-166,34
Pulvermjök				
Intäkter		Kvant	Pris	Summa
Försäljning	kg	100	17,86	1786
Summa intäkter				1786
Särkostnader		Kvant	Pris	Summa
Pulvermjök	kg	33	16	528
Kalvpellets	kg	32	2,6	83
Halm	kg	91	0,2	22
Avhorning		1	86	86
Hö	kg	15	2,2	33
Summa särkostnader				752
TB1				1034

BILAGA 3

Mjölkrasras, 8 mån (klassning O).

Ca 60 producerade djur per år, nybyggnad, djupströ med skrapgång, helmjölk

Intäkter och särkostnader per producerat djur		Produktionstid, mån: 8 mån Slakvikt kg: 150 kg		
		Kvant	Pris	Kr
Intäkter				
Kött	kg	150	22	3 300
Summa intäkter				3 300
Särkostnader				
Kalv		1	866	866
Helmjök	liter	480	3,6	1 733
Avhorning		1	86	86
Kalvstart	kg	32	2,6	83
Hö	kg	15	2,2	33
Strö	kg	2760	0,24	662
Ensilage, egenproducerat	kg ts	350	2,57	900
Fodersäd, inköpt	kg	530	1,7	912
Koncentrat	kg	180	2,8	504
Mineraler	kg	4,5	7,4	33
El	kwh	120	0,9	107
Diverse kostnader		1	35	35
Dödlighet 3 %				53
Summa särkostnader 1				6 007
Särkostnader 2				
Byggnader, underhåll		10 922	1%	109
Foderanläggning, underhåll		1,4	39	54,6
Ränta, djurkapital		577,3	5%	29
Ränta, rörelsekapital		2401	5%	120
Summa särkostnader 2				313
Särkostnader 3				
Byggnader, avskr + ränta		10 922	0,0963	1 052
Foderanläggning, avskr + ränta		1,4	215	301
Arbete	tim	3,4	205	697
Summa särkostnader 3				2 050
TB1				-2 707
TB2				-3 020
TB3				-5 070
Behövligt slaktpris för att täcka alla kostnader kr/kg				56

BILAGA 4

Mjölkrastjur, 8 mån (klassning O).

Ca 60 producerade djur per år, nybyggnad, liggbås med självgående skrapor, pulvermjölk

Intäkter och särkostnader per producerat djur		Produktionstid, mån: 8 mån Slakvikt kg: 150 kg		
		Kvant	Pris	Kr
Intäkter				
Kött	kg	150	22	3 300
Summa intäkter				3 300
Särkostnader				
Kalv		1	866	866
Pulvermjölk	kg	33	16	528
Avhorning		1	86	86
Kalvstart	kg	32	2,6	83
Hö	kg	15	2,2	33
Strö	kg	2760	0,24	662
Ensilage, egenproducerat	kg ts	350	2,57	900
Fodersäd, inköpt	kg	530	1,7	912
Koncentrat	kg	180	2,8	504
Mineraler	kg	4,5	7,4	33
EI	kwh	120	0,9	107
Diverse kostnader		1	35	35
Dödlighet 3 %				53
Summa särkostnader 1				4 802
Särkostnader 2				
Byggnader, underhåll		10 922	1%	109
Foderanläggning, underhåll		1,4	39	54,6
Ränta, djurkapital		577,3	5%	29
Ränta, rörelsekapital		1919	5%	96
Summa särkostnader 2				289
Särkostnader 3				
Byggnader, avskr + ränta		10 922	0,0963	1 052
Foderanläggning, avskr + ränta		1,4	215	301
Arbete	tim	3,4	205	697
Summa särkostnader 3				2 050
TB1				-1 502
TB2				-1 791
TB3				-3 841
Behövligt slaktpris för att täcka alla kostnader kr/kg				48

BILAGA 5

Mjölkrastjur, 16 mån (klassning O).

Ca 60 producerade djur per år, nybyggnad, liggbås, helmjölk

Intäkter och särkostnader per producerat djur		Produktionstid, mån: 16 mån Slakvikt kg: 300 kg		
		Kvant	Pris	Kr
Intäkter				
Kött	kg	300	30	9 000
Summa intäkter				9 000
Särkostnader				
Kalv		1	866	866
Helmjök	liter	480	3,6	1 733
Avhorning		1	86	86
Kalvstart	kg	32	2,6	83
Hö	kg	15	2,2	33,3
Strö	kg	90,5	0,24	22
Ensilage, egenproducerat	kg ts	1420	2,57	3 649
Fodersäd, inköpt	kg	1520	1,7	2 614
Koncentrat	kg	140	2,8	392
Mineraler	kg	42	7,4	312
EI	kwh	120	0,9	107
Diverse kostnader		1	370	370
Dödlighet 3 %				85
Summa särkostnader 1				10 353
Särkostnader 2				
Byggnader, underhåll		31 281	1%	313
Foderanläggning, underhåll		1,4	39	54,6
Ränta, djurkapital		1154,7	5%	58
Ränta, rörelsekapital		8999	5%	450
Summa särkostnader 2				875
Särkostnader 3				
Byggnader, avskr + ränta		31 281	0,0963	3 014
Foderanläggning, avskr + ränta		1,4	125	175
Arbete	tim	6,8	205	1 394
Summa särkostnader 3				4 583
TB1				-1 353
TB2				-2 228
TB3				-6 811
Behövligt slaktpris för att täcka alla kostnader kr/kg				53

BILAGA 6

Mjölkrastjur, 16 mån (klassning O).

Ca 60 producerade djur per år, nybyggnad, djupströ, helmjök

Intäkter och särkostnader per producerat djur		Produktionstid, mån: 16 mån Slakvikt kg: 300 kg		
		Kvant	Pris	Kr
Intäkter				
Kött	kg	300	30	9 000
Summa intäkter				9 000
Särkostnader				
Kalv		1	866	866
Helmjök	liter	480	3,6	1 733
Avhorning		1	86	86
Kalvstart	kg	32	2,6	83
Hö	kg	15	2,2	33,3
Strö	kg	4575,5	0,24	1 098
Ensilage, egenproducerat	kg ts	1420	2,57	3 649
Fodersäd, inköpt	kg	1520	1,7	2 614
Koncentrat	kg	140	2,8	392
Mineraler	kg	42	7,4	312
EI	kwh	120	0,9	107
Diverse kostnader		1	370	370
Dödlighet 3 %				85
Summa särkostnader 1				11 429
Särkostnader 2				
Byggnader, underhåll		25 484	1%	255
Foderanläggning, underhåll		1,4	39	54,6
Ränta, djurkapital		1154,7	5%	58
Ränta, rörelsekapital		9994	5%	500
Summa särkostnader 2				867
Särkostnader 3				
Byggnader, avskr + ränta		25 484	0,0963	2 455
Foderanläggning, avskr + ränta		1,4	125	175
Arbete	tim	7,9	205	1 620
Summa särkostnader 3				4 250
TB1				-2 429
TB2				-3 296
TB3				-7 546
Behövligt slaktpris för att täcka alla kostnader kr/kg				55

BILAGA 7

Mjölkrastjur, 16 mån (klassning O).

Ca 60 producerade djur per år, nybyggnad, liggbås, pulvermjölk

Intäkter och särkostnader per producerat djur		Produktionstid, mån: 16 mån Slakvikt kg: 300 kg		
		Kvant	Pris	Kr
Intäkter				
Kött	kg	300	30	9 000
Summa intäkter				9 000
Särkostnader				
Kalv		1	866	866
Pulvermjölk	kg	33	16	528
Avhorning		1	86	86
Kalvstart	kg	32	2,6	83
Hö	kg	15	2,2	33,3
Strö	kg	90,5	0,24	22
Ensilage, egenproducerat	kg ts	1420	2,57	3 649
Fodersäd, inköpt	kg	1520	1,7	2 614
Koncentrat	kg	140	2,8	392
Mineraler	kg	42	7,4	312
El	kwh	120	0,9	107
Diverse kostnader		1	370	370
Dödlighet 3 %				85
Summa särkostnader 1				9 148
Särkostnader 2				
Byggnader, underhåll		33 688	1%	337
Foderanläggning, underhåll		1,4	39	54,6
Ränta, djurkapital		1154,7	5%	58
Ränta, rörelsekapital		8054	5%	403
Summa särkostnader 2				852
Särkostnader 3				
Byggnader, avskr + ränta		33 688	0,0963	3 246
Foderanläggning, avskr + ränta		1,4	125	175
Arbete	tim	6,8	205	1 394
Summa särkostnader 3				4 815
TB1				-148
TB2				-1 000
TB3				-5 815
Behövligt slaktpris för att täcka alla kostnader kr/kg				49

BILAGA 8

Mjölkrastjur, 16 mån (klassning O).

Ca 60 producerade djur per år, nybyggnad, djupströbädd, pulvermjölk

Intäkter och särkostnader per producerat djur		Produktionstid, mån: 16 mån Slakvikt kg: 300 kg		
		Kvant	Pris	Kr
Intäkter				
Kött	kg	300	30	9 000
Summa intäkter				9 000
Särkostnader				
Kalv		1	866	866
Pulvermjölk	kg	33	16	528
Avhorning		1	86	86
Kalvstart	kg	32	2,6	83
Hö	kg	15	2,2	33,3
Strö	kg	4575,5	0,24	1 098
Ensilage, egenproducerat	kg ts	1420	2,57	3 649
Fodersäd, inköpt	kg	1520	1,7	2 614
Koncentrat	kg	140	2,8	392
Mineraler	kg	42	7,4	312
EI	kwh	120	0,9	107
Diverse kostnader		1	370	370
Dödlighet 3 %				85
Summa särkostnader 1				10 224
Särkostnader 2				
Byggnader, underhåll		25 484	1%	255
Foderanläggning, underhåll		1,4	39	54,6
Ränta, djurkapital		1154,7	5%	58
Ränta, rörelsekapital		9030	5%	451
Summa särkostnader 2				819
Särkostnader 3				
Byggnader, avskr + ränta		25 484	0,0963	2 455
Foderanläggning, avskr + ränta		1,4	125	175
Arbete	tim	7,9	205	1 620
Summa särkostnader 3				4 250
TB1				-1 224
TB2				-2 043
TB3				-6 293
Behövligt slaktpris för att täcka alla kostnader kr/kg				51

BILAGA 9

Kalkyl förklaring

Kalkylerna utgår från en mjölkproduktion med 120 mjölkkor, det skulle då vara rimligt med ett snitt på 60 tjurkalvar som föds varje år. Det stall som skulle behöva byggas skall ha plats för uppfödning resterande tid efter de två månader då kalvarna går i en kalvamma. Det skulle innebära följande:

Mellankalv (8mån): $5 \text{ tjurkalvar/mån} \times 6 \text{ mån} \times 15 \% = 35 \text{ platser}$

Intensiv mjölkkrastjur (16 mån): $5 \text{ tjurkalvar/mån} \times 14 \text{ mån} \times 15 \% = 81 \text{ platser}$

Felmarginalen på 15 % beräknas för att reservera sig för platsbrist då det kan födas fler tjurar än beräknat under ett år.

Mellankalvstallet är räknat utifrån ett djupströstall och intensiv mjölkkrastjur räknas för både djupströstall med skrapgång samt liggbåsstall. Anledningen till detta är att dessa är de vanligaste systemen för vardera av de olika produktionerna, liggbås till intensiv mjölkkrastjur är mer vanligt än djupströ, men djupströ är ändå representativ (Länsstyrelsen, pers. medd., 2012).

Kött:

Slaktpriset är hämtat från Jordbruksverkets statistikdatabas och är ett medel fr.o.m. januari 2011 till december 2011.

Livkalv:

Räknar med en födelsevikt på 40 kg.

14 dagars uppfödning: $40 + (0,6 \text{ g} \times 14) = 48,4 \text{ kg}$

>2 månader → Siffra från befintlig gård

Mjölk:

Helmjölk:

Avräkningsprismetel fr.o.m. januari 2011 till december 2011 enligt Jordbruksverkets statistiska databas.

8 liter/dag x 60 dagar = 480 liter

Pulvermjölk:

Pris hämtat från Gårdservice hemsida (Gårdsservice, 2012)

$0,272 \text{ kg/kalv och mål} \times 2 \text{ mål/dag} \times 60 \text{ dgr} = 33 \text{ kg/kalv}$

Avhorning:

35 kr/dos och kalv

220 kr besöksavgift

395 kr/tim (12 kalvar/tim)

Samtliga prisuppgifter från Växa Sverige (Jakobsson, 2012).

Räknar på tolv kalvar åt gången → $220/12 = 18,3$ kr/kalv. $395/12 = 32,9$ kr/kalv.

Totalt: $35 + 18,3 + 32,9 = 86,2$ kr/kalv

Kalvstart:

Mängden → Uppgift från Taurus (Taurus, 2012)

Kostnad → Uppgift tagen från Agriwise databok (2012a). Allmänna data för animalieproduktion

Strö:

Uppgift tagen från agriwise databok (2012a). Strömedel i mjölkproduktion

0,03 ton för spädkalvbox 1 vecka

Uppfödning 14 dagar:

$30 \text{ kg} \times 2 = 60 \text{ kg}$

Uppfödning 2 månader:

8-15 kg/kalv och dag i djupströbädd → $11,5 ((8+15)/2=11,5) \times 7 \text{ veckor} \times 7 \text{ dagar} = 60,5$

Totalt: $30 \text{ kg} + 60,5 = 90,5 \text{ kg}$

Djupströbox för intensiv mjölkkrastjur:

$11,5 \text{ kg/kalv} \times 13 \text{ mån} \times 30 \text{ dgr} = 4485 \text{ kg/kalv}$

Djupströ för mellankalv:

$11,5 \text{ kg/kalv} \times 8 \text{ mån} \times 30 \text{ dgr} = 2760 \text{ kg/kalv}$

Hö:

Uppgifter från Taurus.

Övrigt foder:

De foder mängder som angetts för fodermedel tillhörande de olika produktionsformerna är hämtade från Taurus (2012) rekommendationer. Priserna är dock hämtade från Agriwise (2012b) områdeskalkyl för Götalands mellanbygder.

Dödlighet:

Summerat kalvperioden 0-2 mån → 2045,72 kr/kalv

$2 \% \times 2045,72 = 40,9$

$1 \% \times ((8826 - 2045,72) / 2) = 33,9$

Totalt: $40,9 + 33,9 = 74,8$ kr/kalv

Byggkostnad:

Prisuppgiften är tagen från Agriwise databok (2012a) och indexreglerad med hjälp av Maria Mickelåker Hushållningssällskapet (2012). I kostnaden är det inberäknat markarbete, byggnad, el, vatten samt djurinredning inkl. montering.

Liggbåsstall:

- Oisolerat
- Liggbås
- Båsmattor
- Öppna gödselgångar med automatiska skrapor
- Tvärkulvert med skrapor och tryckare

Liggbås (95 platser): $2\,625\,000 \times 1,045$ byggindex = 2 743 125 kr

Pris per plats: $2\,743\,125 / 95 = 28\,875$ kr/plats

Djupströ stall:

- Oisolerat
- Nedsänkt djupströbädd
- Öppna gödselgångar att skrapa med traktor

Djupströ bädd med skrapgång (95 platser): $1\,833\,000 \times 1,045$ byggindex = 1 915 485 kr

Pris per plats: $1\,915\,485 / 95 = 20\,163$ kr/plats

Foderanläggning:

Foderanläggningar till tjurstallar finns i flera olika modeller. Det kan handla om allt från hederliga skottkärran till självgående fullfodervagnar. Priset i kalkylen räknas på inköp av en bogserad fullfodervagn.

Rimligt pris från lantbruksannonser är ca 75 000.

Årskostnad: avskrivning 10%, ränta 3.5%, underhåll 2% + 15 kr/ton.

$(1,4 \text{ ton} / 14 \text{ mån}) \times 12 \text{ mån} \times 60 \text{ tjurar/år} = 72 \text{ ton/år}$

Annuitet: $0,035 / (1 - (1,035)^{-10}) = 0,1202$

$75000 \times 0,1202 = 9015$ kr/år

$9015 / 63 = 125$ kr/ton och kalv

Mellankalv:

$(0,35 / 6 \text{ mån}) \times 12 \text{ mån} \times 60 \text{ tjurar/år} = 42 \text{ ton/år}$

$9015 / 42 = 215$ kr/ton och kalv

Referenser till bilaga

Agriwise. (2012a) Databoken 2012. Hemsida. [Online] Tillgänglig:
www.agriwise.org (2012-04-09)

Agriwise. (2012b) Områdeskalkyler. Hemsida. [Online] Tillgänglig:
www.agriwise.org (2012-04-09)

Gårdsservice. (2012) Hemsida. [Online] Tillgänglig:
<http://www.gardsservice.se/category.html/hast?Pagenum=2> (2012-06-27)

Taurus. (2012-06-26) Hemsida, [Online] Tillgänglig:
<http://www.taurus.mu/sitebase/Default.aspx?idnr=WZcahoD5CBIHVczjq17EKYfs9GTaLPkFtbFF26BCXT2LeBQ6iNpFibuNbI4e> (2012-06-26)

Personliga meddelanden

Jakobsson, K. Växa Sverige. Telefonsamtal. (2012-02-22)

Mickelåker, M. Hushållningssällskapet. Telefonsamtal. (2012-03-06)

BILAGA 10

Besök hos Anders och Marita Olsson, Munka Ljungby 2012-03-10

Anders och Marita Olsson byggde nytt kostall för 150 kor 2009. De har nyttjat de gamla stallen till det ökade tjurantalet som blir en följd av utökningen av koantalet. Deras mål är att behålla alla djur som föds på gården och tillgången till de gamla stallen gör att kostanden för tjurarna sjunker. Möjligheten att ge "marginalfoder" dvs. kanter från plansilofack osv. gör att även foderkostnaden kan hållas låg.

Djur:

- SRB/SLB
- 90 tjurar per år 0 - ca 18 mån
- Slaktålder 16-18 mån
- Klassificering medel O
- Målvikt: 300 kg

Byggnader:

- Utnyttjat äldre ungdjurstall, ca 80 platser
- Tidigare kostall (ombyggt), delas med kvigorna (ca 10 tjurkalvar i detta stall)
- 1 - 3 månaders tjurkalvar i ombyggt gammalt kostall (liggbås) se bild 1.
- 3 – ca 18 mån i äldre ungdjurstall (helspalt/uppbundet) se bilder 2 och 3.

Bild 1. Gång från kalvamma till liggbås för 2-3 månader.

Foto: Emma Eriksson

Foder och arbetsåtgång:

- Hederlig skottkärra, planerar att bygga för rälshängd manuell fodervagn i det äldre ungdjurstallet
- Max 2 tim/dag

Fodermedel:

- Hö fram till 3 månaders ålder
- Morgon: Kraftfoder (Galant snabb) och halm
- Kväll: majs och ensilage

Avtal:

Gården har kontrakt med slakteri som löper i ett år. Förutom detta planerar man leverans de veckor som slakteriet har en extra hög efterfrågan och därmed ger en bättre betalning.

Lönsamhet:

Anders och Marita har inte räknat på lönsamheten, men upplevde att 2011 var ett bättre år än 2010. De anser dock att deras produktionskostnader bör vara låga pga. att de kunnat nyttja äldre byggnader och använder sig av s.k. ”marginalfoder”.

Bild 2. Spaltboxar för tjurkalvar 3-18 mån.

Foto: Emma Eriksson

Bild 3. Uppbundna tjurar innan slakt.

Foto: Emma Eriksson

BILAGA 11

Besök hos Bäcksockars i Väte Lantbruks AB 2012-02-01

Företaget drivs av bröderna Lars-Erik och Mats Olofsson samt Lars-Eriks son Kristofer. Gården har precis installerat sin tredje robot och byggt ett ungdjurstall för tjurar och kvigor.

Bild 1. Djupströboxar till kalvar mellan 2-4 mån.

Foto: Emma Eriksson

Bild 2. Liggbås för äldre tjurar.

Foto: Emma Eriksson

Djur:

- SRB – ras
- 100 slaktade djur/år inkl. mjölkorna
- Slaktålder – snitt ca 16 mån (15-18 mån)
- Klassificering: O Fett: 3
- Ca 320 kg slaktvikt

Byggnad:

- Gjuten bottenplatta
- Elementvägg ca 1, 2 m (skruvad i stålstomme)
- Hålblåt upp till takfot
- Oisolerat tak
- Fyra djupströboxar för 2-3 månaders kalvar, se bild 2
- Liggbås i övriga boxar, se bild 1
- Tuna-spel (utgödsling)
- Plats för 400 djur (rekrytering + tjuruppfödning)

Kostnad:

- 6,5 miljoner

Foder och arbetsåtgång:

- Fodervagn delas med befintlig koladugård
- Tjurarna beräknas kräva 10 min/dag

Fodermedel:

2-3 mån

- Hö
- Spannmålsblandning
- Kraftfoder (Galax)
- Tillvänjning ensilage (ca 2,5mån)

3-6 mån

- Kraftfoder (Galax)
- Spannmålsblandning
- Ensilage

6 mån – slakt

- Se ovan, tillsätter majsensilage de sista 4 mån.

De har upplevt att majsen som sätts till de fyra sista månaderna ger en bättre fyllighet.

Avtal:

Gården har kontrakt med ett slakteri som ger 2 kr extra per kilo. Kontraktet är skrivet utifrån hur många djur gården kan leverera på ett år. Skulle djuren klassas i en högre klass t.ex. klass R där du får ett köttillägg kommer dessa kronor utöver kontraktet. Gården arbetar även med att lämna slaktdjur de veckor som slakteriet har brist och erbjuder därmed mer betalt.

BILAGA 12

Besök hos JIMA Lantbruk, Ängelholm 2012-03-14

Mats och Jill driver en mjölkgård med ca 120 mjölkkor. År 2009 byggde de ett nytt mjölkstall och investerade i två nya robotar från Lely. Gårdens grundtanke är att alla djur som föds på gården skall växa upp där. Jill distribuerar köttet som produceras på gården dels till den egna gårdsbutiken, men även till närliggande lanthandlare. Gårdsbutiken skall utvärderas om 2 år då den varit i drift sedan 1/7 - 2011. Visar den positivt resultat skall Jill fortsätta annars blir det en avveckling. Gården arbetar mycket med könsorterad sperma, men för att möta det ökade tjurantalet efter att de ökat koantalet ansåg de att mellankalvs-uppfödning lämpade sig bäst på gården. En mellankalvsuppfödning innebär att de inte behövde bygga nya stallar till vare sig tjurarna eller rekryteringsdjuren.

Bild 1. Djupströ till kalvar upptill 3 månader.

Foto: Emma Eriksson

Bild 2. Liggbås för äldre kalvar.

Foto: Emma Eriksson

Djur:

- Större del SLB, men det finns även SRB
- 50 slaktade mjölkkrastjurar/år
- Slaktålder: 9-10 månader beroende på efterfrågan
- Klassificerings medel: O Fett: 2
- Slaktvikt: ca 180 kg (Högre vikt då köttet går till den egna gårdsbutiken, mindre vid "vanlig" slakt till slakteriet)

Byggnad:

- Ombyggt äldre stall för uppbundna kor – liggbås med skrapgång (110 platser), se bild 2
- Ombyggt äldre stall för lösdrifts stall till kor – djupströbädd (97 platser), se bild 1
- De båda stallen rymmer både rekrytering + tjuruppfödning och är isolerade
- I djupströstallet går kalvarna tills att de ca 3 månader sedan förflyttas de till liggbås

Kostnad:

- Ombyggnationen för de båda stallarna blev 650 000 inkl. gårdsstöd

Foder och arbetsåtgång:

- Utfodring sker med bogserad foderblandare till det äldre lösdriftsstallet och med skottkärra i det andra stallet
- 30 min för en person/dag (enbart tjurarna)

Fodermedel:

- Fri tillgång på kornkross, rapsdrank och mineraler från 2 månader till slakt
- Fri tillgång på gräsensilage från ca 2 mån till 6 mån
- Från 6 månader – fri tillgång på majs/ensilage/halm-mix

Avtal:

Årskontrakt med slakteri och även ”skånetillägg” som ger ca 2 kr/kg. Mats kör själv djuren till slakt vilket han får extra betalt för, motsvarande för övriga djurtransportörer per kg levererat kött. Slakten anpassas inte efter veckor med mer betalt.

Lönsamhet:

Det kött som säljs i gårdsbutik har en positiv lönsamhet. 2011 var ett dåligt år pga. höga spannmålspriser, det var då mer lönsamt att föda upp djuren till en slaktvikt under 185 kg som då var kravet för att få handjursbidrag. Den inkomst handjursbidraget gav, täckte inte kostnaderna för att uppnå den slaktvikt som krävdes. Framtiden ser de på med ett visst hopp, men de tror de kan bli tufft.

BILAGA 13

Besök hos Rolf Zenker, Enköping 2012-02-04

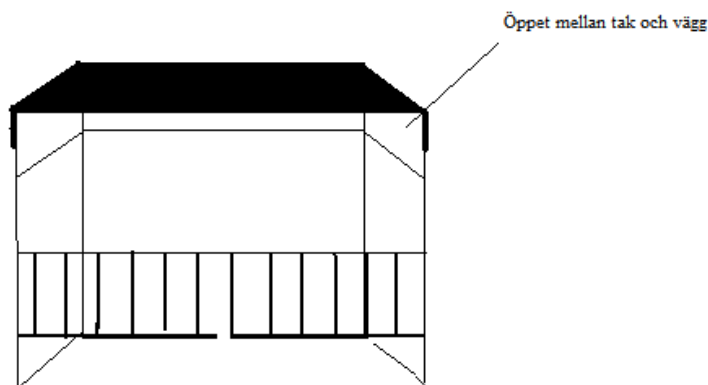
Rolf driver en gård där han köper in mjölkkrastjurar som han sedan föder upp. Totalt finns det ca 800 djur. Tillsammans med tre andra gårdar har de ett specialavtal för sina mellankalvar. Gemensamt har de grundat en policy för att undvika konkurrens, där har de enats om att inte tala om definitioner angående deras produktionsformer.

Djur:

- SLB - och SRB – ras
- Slaktålder: 9 – 10 månader
- Klassificering: utebliven

Byggnad:

- Enkla, se figur 1
- Boxar placerade på barmark
- Halmströ
- Öppen framsida
- Oisolerat tak
- Foderkrubban är placerad framför fodergrindarna
- Boxarna flyttas med hjälp av pallgafflar

Figur 1. Typritning av boxar på gården.
Foto: Emma Eriksson

Arbetsåtgång:

Gården har fyra anställda, men Rolf lämnar inte ut någon uppgift angående hur mycket tid som läggs ner, sammanlagt per dag, enbart i att sköta djuren.

Foder:

- Utfodring sker med bogserad fullfodervagn

Fodermedel

- Fri tillgång på ensilage
- Fri tillgång på korn/rågvete
- Kraftfoder (Galax)

Avtal: Rolf har tillsammans med tre andra gårdar ett specialavtal och producerar kött som säljs i Stockholm.

Lönsamhet: Han anser att specialavtal är A och O, om man skall driva en lönsam mellankalvsuppfödning. Enligt honom tror han att framtidens nötköttsproduktion endast kommer byggas på specialavtal.